

УДК 331.556

*Жовнір С.М., канд. геогр. наук, Інститут економіки та прогнозування НАН України***УКРАЇНСЬКА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ: РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ,
ВЕКТОРИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ НЕЮ**

Здійснено аналіз процесів трудової міграції в сучасних складних для України умовах, охарактеризовано перспективи та вектори розвитку зовнішньої трудової міграції українців на фоні глобальних тенденцій у сфері зайнятості, представлено заходи щодо модернізації державного управління трудовою міграцією.

Ключові слова: *трудова міграція, мобільність робочої сили, приватні грошові перекази, зайнятість, безробіття, внутрішньо переміщені особи, надання притулку, державна міграційна політика.*

За даними ООН, у 2013 р. понад 230 мільйонів осіб проживали за межами країн свого походження, а понад 700 мільйонів – мігрували у межах своїх країн [1]. За прогнозами, у найближчі десятиліття міграційні потоки й надалі зростатимуть. Збільшення міграційних потоків чинить усезростаючий вплив на соціально-економічний розвиток країн світу. Охоплюючи значну частину населення репродуктивного та працездатного віку, міграційні процеси змінюють не лише життєвий цикл окремої людини, але й характер відтворення населення у країнах походження і призначення мігрантів, стають вагомим чинником подальшого економічного зростання на фоні новітніх процесів світової глобалізації.

Україна – активний учасник обміну робочою силою. Офіційна статистика, базуючись на результатах першого загальнонаціонального вибіркового обстеження населення з питань трудової міграції, оцінює масштаби українського заробітчанства на рівні 1,5 млн, або 5,1% населення працездатного віку [2], хоч за багатьма експертними оцінками це явище є значно масштабнішим [3]. За даними Євростату, українці входять до п'ятірки найчисельніших контингентів громадян за походженням з країн – не членів ЄС, які проживають в країнах ЄС, поступаючись вихідцям з Туреччини, Марокко, Албанії та Китаю. Найбільшою є кількість українців в Італії, Німеччині, Польщі, Чехії, Іспанії та Португалії [4].

Спонукає наших співвітчизників шукати роботу за кордоном, насамперед, значний розрив у рівнях оплати праці в Україні та зарубіжних країнах. За результатами модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні, проведеного МОП спільно з Держстатом України у квітні – червні 2012 р., середньомісячний заробіток одного трудового мігранта становив 930 дол. США, що було майже втричі більше, ніж у середньому на одного штатного працівника, зайнятого в економіці України (330 дол. США) [5].

Не на користь України свідчить порівняння навіть з нашими найближчими сусідами. Так, за даними Держстату, розмір середньої заробітної плати в Україні у жовтні поточного року становив 3,5 тис. грн, що є еквівалентним 270 дол. США, або 214 євро, за офіційним курсом гривні щодо іноземних валют у жовтні [6], тоді як у Білорусі – 599 дол. США, або 472 євро [7], у Росії – 794 дол. США, або 626 євро [8]. Можемо очікувати, що подальше погіршення соціально-економічного становища в Україні, зменшення доходів, збільшення прошарку працюючих бідних і загальне падіння рівня життя громадян посилюватимуть еміграційні настрої українців.

Останнім часом до міграції долучається усе більше динамічної, освіченої та фахово підготовленої молоді. Відсутність відповідних робочих місць на батьківщині стає детермінантою еміграції освіченої молоді.

Обмежують зростання зовнішніх трудових міграцій українців:

- глобальний, всеохоплюючий характер рецесії, що зумовив звуження простору продуктивної зайнятості на ринках праці країн ЄС і Російської Федерації, які є головними приймаючими країнами українських трудових мігрантів;
- політика протекціонізму та посилення імміграційного контролю як антикризові заходи, що активно запроваджували приймаючі країни;
- звільнення, скорочення заробітних плат і погіршення умов праці, насамперед, іноземних працівників, до чого вдаються роботодавці.

Це підтверджують результати обстеження трудових мігрантів з України в країни ЄС, проведеного у 2012 р. у рамках проекту МІРПАЛ (Migration and Remittance Peer-Assisted Learning network) за підтримки Світового банку. На думку опитаних, глобальна криза та рецесія негативно вплинули на зайнятість і доходи українців за кордоном: три чверті респондентів вважають, що багато українців втратили роботу, понад 40% нарікають на скорочення заробітної плати (середній заробіток мігрантів становив 727,9 євро за місяць), погіршення умов праці, збільшення «тіньової» зайнятості. Крім того, кожен п'ятий опитаний мігрант заявив, що внаслідок кризових явищ в економіках країн перебування умови легалізації в них іноземних громадян погіршилися [9].

Зменшення доходів мігрантів впливає на динаміку їхніх переказів на батьківщину. НБУ оцінює співвідношення обсягів грошових переказів до ВВП у 2008–2013 рр. на рівні 3,4–4,7% [10], що є вагомим внеском трудових мігрантів у розвиток економіки України. При цьому значним є обсяг коштів, що переправляються неофіційними каналами і не обліковуються. За оцінками НБУ, неформальними шляхами (передавання готівки чи матеріальних цінностей від одного домогосподарства іншому) в країну щороку ввозиться коштів на рівні 1 млрд дол. США, або понад 13% загальних обсягів грошових переказів.

Результати аналізу динаміки приватних переказів і потоків ресурсів до домогосподарств у грошовій та натуральній формі, що надходять в Україну з інших країн і пов'язані з тимчасовою або постійною міграцією населення, свідчать, що в кризовому 2009 р. їх обсяг скоротився на 0,8 млрд дол. США, порівняно з 2008 р. (майже 6,2 млрд дол. США приватних грошових переказів) і становив 5,4 млрд дол. США (рис. 1). Упродовж 2010–2013 рр. обсяг переказів мав стійку тенденцію до зростання: у 2010 р. він становив 5,9 млрд дол. США; у 2011 р. – 7,0; у 2012 р. – 7,5; у 2013 р. – 8,5 млрд дол. США. У I півріччі 2014 р. зафіксовано зниження обсягів приватних грошових переказів в Україну порівняно з відповідним минулорічним показником: 3,3 проти 3,8 млрд дол. США.

Лідером за обсягами грошових потоків в Україну залишається Російська Федерація, перекази з якої складають понад третину всіх надходжень. Обсяги грошових переказів трудових мігрантів значною мірою залежать від економічної ситуації в Росії, де за результатами 2014 р. очікується мляве зростання економіки на рівні 0,5% [11]. Криза відносин між Україною і Росією та початок стагнації російської економіки уже вплинули на динаміку переказів: порівняно з I півріччям 2013 р. (надійшло переказів 1,2 млрд дол. США), у I півріччі 2014 р. обсяг грошових коштів з Росії скоротився до 1 млрд дол. США. Сучасні тенденції розвитку російської економіки негативно впливають на становище та доходи трудових мігрантів. Так, розмір середньомісячної заробітної плати у III кварталі 2014 р. склав 31,7 тис. рублів, що становить 96,3% до попереднього кварталу [8]. Водночас значна девальвація рубля до долара США знижує вартість грошових переказів у доларах, а різке підвищення цін на продукти

харчування обмежує можливості мігрантів заощаджувати кошти для здійснення переказів. Можна очікувати подальшого скорочення обсягів грошових переказів від працюючих у Росії українців.

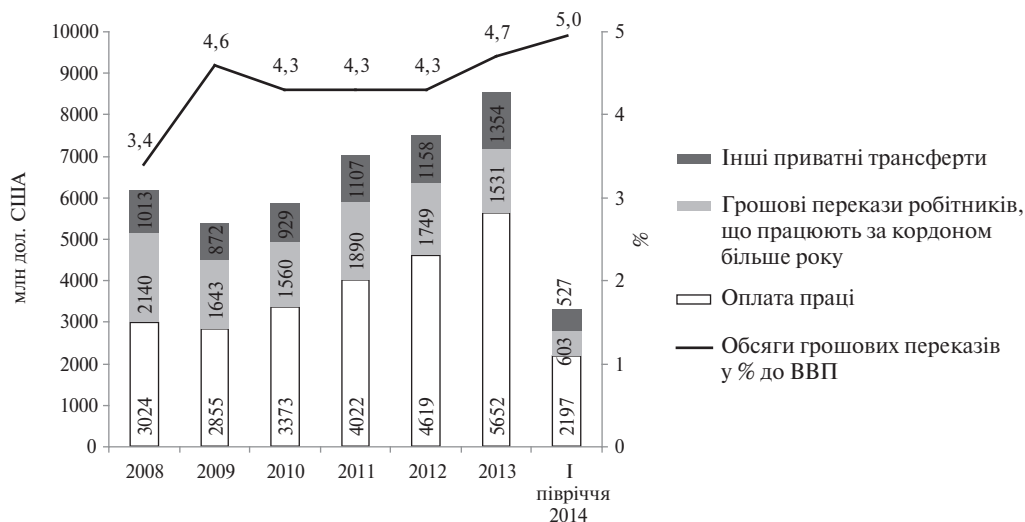

Рис. 1. Динаміка та структура обсягів приватних грошових переказів із-за кордону (за методологією КПБ6)

Складено за даними: Грошові перекази. Офіційний веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=11905899

Щодо перспектив зайнятості, можемо прогнозувати, що сповільнення економічного зростання у світі спричинить подальше збільшення глобального безробіття. За оцінками МОП, тенденція зростання числа безробітних у світі збережеться (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість безробітних і рівень безробіття у світі, окремих регіонах і країнах

Роки	Світ		Розвинуті економіки і ЄС		Росія		Україна	
	тис. осіб	%	тис. осіб	%	тис. осіб	%	тис. осіб	%
2010	195 231	6,1	44 994	8,8	5615	7,3	1882	8,1
2011	193 931	6,0	43 404	8,4	5014	6,5	1832	7,9
2012	196 928	6,0	44 496	8,6	4228	5,5	1733	7,5
2013	201 797	6,0	44 712	8,6	4414	5,8	1814	7,9
2014	206 033	6,1	44 693	8,6	4430	5,8	1853	8,1
2015	208 762	6,1	44 010	8,4	4396	5,8	1876	8,3
2016	210 995	6,1	43 073	8,2	4347	5,8	1883	8,4
2017	213 075	6,1	42 234	8,0	4294	5,8	1823	8,2
2018	215 174	6,0	41 558	7,9	4238	5,8	1782	8,1

Складено за: Global Employment Trends 2014: supporting data sets. Офіційний веб-сайт МОП [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ilo.org/global/research/global-reports/global-employment-trends/2014/lang--en/index.htm>

На обсяги зовнішньої трудової міграції українців впливатиме економічне становище та ситуація на ринках праці основних країн-реципієнтів вітчизняної робочої сили, насамперед, країн ЄС (серед опитаних українських трудових мігрантів у Польщі працювали 14,3%, Італії – 13,2%, Чехії – 12,9%, Іспанії – 4,5%, Німеччині – 2,4%, Угорщині – 1,9%, Португалії – 1,8%), Російській Федерації та Білорусі (відповідно, 43,2% і 1,8%) [5]. Глобальні тенденції у сфері зайнятості свідчать, що світова економіка не генерує достатньої кількості робочих місць, через що слід очікувати подальшого погіршення ситуації на ринках праці. За оцінками експертів Світового банку, динаміка відновлення економіки у нових державах – членах Європейського Союзу залишається різноспрямованою, тоді як економічне зростання в Західній Європі не виправдало очікувань [12]. Безробіття в ряді країн досягало рекордно високих показників, хоча наразі відзначається деяке поліпшення ситуації (рис. 2).

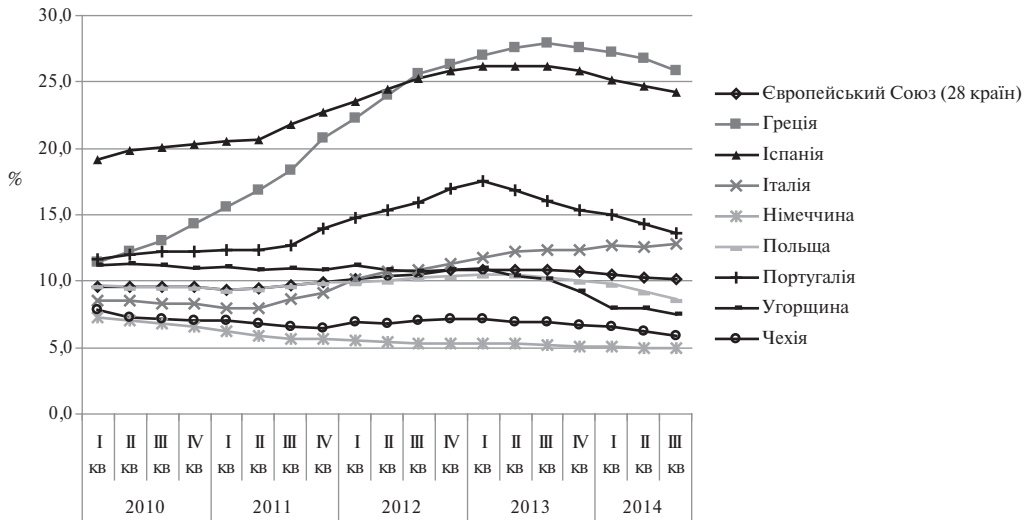

Рис. 2. Динаміка рівня безробіття в деяких країнах ЄС – основних реципієнтах українських трудових мігрантів, %

Джерело: складено за даними Євростату [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Угода про Асоціацію між Україною та ЄС і його державами-членами передбачає поступову економічну інтеграцію України до внутрішнього ринку ЄС, поглиблення участі України в політиках, програмах та агенціях ЄС, інтенсифікацію взаємодії між Україною та ЄС в усіх сферах двостороннього співробітництва, що пов'язано з процесом широкомасштабної регуляторної адаптації. Хоча Угодою не передбачено досягнення повної свободи руху робочої сили та створення спільного ринку праці між Україною та ЄС, у перспективі слід очікувати зростання міграційних потоків, пов'язаних з мобільністю працівників [13].

Це відбуватиметься на фоні збільшення міграційного навантаження на країни ЄС у найближчі десятиріччя. Детермінантою є загострення у перспективі проблеми нестачі робочої сили внаслідок старіння населення у більшості країн ЄС. На інтенсивність міграційних потоків й надалі істотно впливатимуть чинники, що «виштовхують» мігрантів з країн походження: нижчий рівень життя, бідність, голод, війни, природні катастрофи тощо.

Сьогодні масовий характер імміграції викликає серйозну стурбованість політичного керівництва і корінного населення розвинутих європейських держав. Хвилі імміграції з третіх

країн, що потерпають від наслідків економічних, політичних криз, військових конфліктів чи стихійних лих, розглядають як серйозну загрозу політичній стабільності і рівню добробуту. Нині багатьма європейськими політиками, у тому числі й на найвищому рівні, визнаються допущені прорахунки в імміграційній політиці останніх десятиріч. Останнім часом в окремих європейських країнах здійснюються спроби перегляду основних принципів міграційної політики із запровадженням більш жорстких заходів щодо регулювання потоків нових іммігрантів, а також інтеграції до суспільства тих іноземних громадян, які вже проживають в країнах ЄС.

Економіки країн СНД, які також залучають українську робочу силу, зіткнулися з несприятливими факторами, зумовленими кризою в Україні та стагнацією економіки Росії, що розпочалася внаслідок комплексної дії різних чинників: інерції структурних реформ, стрімкого падіння ціни на нафту, невизначеності щодо економічної політики, посилення геополітичної напруженості та негативної дії санкцій на інвестиції. Попри це, рівень безробіття в Росії у III кварталі 2014 р. становив 4,9% проти 10,1% у ЄС-28. Надалі рівень безробіття в Росії ймовірно зростатиме, але на фоні скорочення чисельності населення працездатного віку й відповідного скорочення чисельності економічно активного населення все одно буде меншим, ніж у багатьох країнах ЄС. Слабке економічне зростання та запровадження більш жорсткого регулювання імміграції знизить можливості для працевлаштування мігрантів у Росії, водночас за умов погіршення ситуації на європейському ринку праці може відбутись перерозподіл частини потоків трудових мігрантів з країн ЄС на користь Росії.

Особливістю міграційної ситуації в Україні упродовж останнього року став розвиток неконтрольованих міграційних процесів. Внаслідок тимчасової окупації Кримського півострова Російською Федерацією та військового конфлікту на Донбасі безпрецедентно зросли міграційні потоки населення як внутрішні, так і спрямовані за її межі. Активні бойові дії, що ведуться в Донецькій і Луганській областях із застосуванням важкого озброєння, призвели до значних людських жертв, спустошення міст і сіл, руйнування житлових будинків, підприємств, об'єктів інфраструктури.

Затяжне протистояння змушує усе більше людей полишати свої домівки, шукати тимчасове місце проживання або змінити його назавжди. Вимушеними переселенцями у межах країни уже стали понад півмільйона осіб [14], потік тих, хто рятується від конфлікту, постійно зростає. Становлення централізованої системи реєстрації досі не завершено, тому верифікація реальних обсягів внутрішньо переміщених осіб (ВПО) неможлива, їх кількість достеменно невідома й імовірно є вищою [15]. За інформацією місцевої влади, понад 80% осіб ухиляються від реєстрації – багато сімей, які мають фінансові ресурси, не вбачають необхідності в реєстрації, інші особи побоюються переслідувань [16].

Висока інтенсивність переміщень визначає потужні виклики для України, оскільки в окремих регіонах частка лише зареєстрованих переселенців уже перевищила 4% наявного населення. Більшість переселенців перебувають у сусідніх із зоною бойових дій регіонах: Харківській, Дніпропетровській, Запорізькій, Одеській областях, на підконтрольних українському уряду територіях Донецької та Луганської областей, а також у місті Києві. Серед основних соціально-економічних загроз, пов'язаних з масштабним вимушеним переселенням, слід назвати зростання навантаження на локальні ринки праці регіонів, де розміщено найбільше переселенців.

Соціально-економічна ситуація на територіях, підконтрольних терористам, є складною, з тенденцією до подальшого ускладнення внаслідок відсутності засобів та умов для нормального існування, руйнації інфраструктури, посилення ризиків безробіття, холоду, голоду, загострення криміногенної ситуації. Це формує передумови для потужної хвилі як внутрішньої, так і зовнішньої міграції.

Аналіз діяльності територіальних міграційних служб України показує, що значним попитом у переселенців користується послуга з виготовлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, що може свідчити про наміри частини ВПО виїхати за межі України – тимчасово або з метою подання заявки на отримання притулку в інших країнах. Підтверджують це й статистичні дані ООН: у I півріччі 2014 р. українці подали 4097 заявок на отримання притулку у 44 розвинутих країнах світу [17], тоді як за відповідний період 2013 р. заявок було подано у 6 разів менше. Найактивніше громадяни України намагаються отримати притулок у країнах Євросоюзу: 3302 заявки за I півріччя 2014 р., що у понад 8 разів більше, ніж у 2013 р. (403 заявки). Найбільшу кількість заяв про отримання притулку українці подали до Польщі (636), Італії (297), Німеччини (255), Швеції (235). До Канади і США українці подали 653 заявки про отримання притулку. Отже, можна припустити, що частина переселенців, насамперед, більш заможні (бізнесмени, підприємці), а також висококваліфіковані працівники, мають потенційні наміри і намагаються потрапити до високорозвинутих країн Європи та Північної Америки.

Багато мешканців Сходу України шукають порятунку в найближчих сусідів – Росії та Білорусі. За цих обставин Росія та Білорусь мають шанс поповнити своє населення за рахунок дуже близького народу, носіїв російської мови, до того ж у більшості кваліфікованих і добре освічених. Інтеграція українців у Росії та Білорусі за мінімальної допомоги держави може пройти дуже легко, що вигідно цим країнам у демографічному й економічному сенсі.

За словами керівника ФМС РФ К. Ромодановського, у міграційній політиці Росії слід виходити з того, що поки виправиться демографічна ситуація, країні потрібно залучати 1 мільйон робочих рук на рік. При цьому мігранти заробляють менше, ніж на їхньому місці заробив би росіянин, який до того ж погодиться не на всяку роботу. Цю нішу мають заповнювати мігранти. І набагато краще, на думку К. Ромодановського, аби цю міграційну нішу заповнювали люди з радянським менталітетом [18]. Чиновник вважає, що більше чверті мільйона українців потенційно готові інтегруватися до російського суспільства.

Росія зацікавлена в залученні українських мігрантів, адже їм не потрібні серйозна адаптація та інтеграційна підготовка внаслідок багато в чому спільної системи культурно-історичних цінностей, симетричних підходів до освіти і професійної кваліфікації. Українці володіють російською мовою, вони одні з найбільш законслухняних іноземних громадян (виходячи з кількості вчинених правопорушень та злочинів) [19]. Цього року в Росії набули чинності зміни міграційного законодавства – запущено механізм автоматизованого закриття в'їзду до РФ (вже закрито в'їзд для 1,4 млн осіб, переважно громадян Узбекистану, Таджикистану, Киргизстану). Отже, сьогодні за рахунок вимушених переселенців з України значною мірою відбувається заміщення трудових мігрантів – вихідців з Центральної Азії.

За інформацією ФМС РФ, станом на жовтень 2014 р. в Росії перебувало 2,6 млн громадян України. Порівняно з минулим роком цей показник зріс на 60%. У прикордонних регіонах Російської Федерації створено пункти тимчасового розміщення українських громадян, мобільні пункти служби зайнятості, де надаються консультації щодо працевлаштування, у тому числі в інших регіонах Росії. Найбільші квоти у розподілі громадян України, які постійно проживали на території України та прибули на територію РФ в екстремому масовому порядку, мають Центральний (за виключенням Москви), Приволзький і Сибірський федеральні округи РФ. Істотно зросла кількість бажаючих скористатися держпрограмою добровільного переселення співвітчизників з-за кордону, що діє в Росії з 2007 р. Пріоритетними регіонами переселення за цією програмою є Далекий Схід, Забайкалля, Сибір [20].

Міністерство праці та соціального захисту РФ наводить дані (станом на 20 жовтня 2014 р.) про працевлаштування 109,6 тис. громадян України, які вимушено залишили Україну, з яких 58 тис. осіб працевлаштовані органами служби зайнятості. З метою спри-

яння працевлаштуванню цієї категорії громадян було прийнято постанову Уряду РФ від 2 вересня 2014 р. № 886, яка скасовує квоти на залучення працівників – громадян України, що дозволяє переселенцям здійснювати трудову діяльність на території Росії поза раніше визначеними на 2014 р. квотами. Найбільш швидкими темпами українців працевлаштовують у республіках Мордовія, Адігея, у Забайкальському краї, Брянській, Пензенській, Томській, Ульяновській, Тюменській області [21].

Істотно активізувався потік вимушених переселенців з Донбасу до сусідньої Білорусі. За інформацією МВС Республіки Білорусь, за 8 місяців поточного року з клопотаннями про надання статусу біженця або додаткового захисту в Республіці Білорусь звернулися 403 громадянина України [22]. Сьогодні спостерігається стійка тенденція збільшення кількості громадян України, які прибувають у Республіку Білорусь з Донецької та Луганської областей для отримання дозволу на постійне або тимчасове проживання (з квітня 2014 р. дозволи на тимчасове проживання отримали 3719 громадян України, на постійне проживання – 2326).

У Республіці Білорусь було спрощено умови працевлаштування та надано ряд пільг для отримання дозволу на тимчасове та постійне проживання для громадян України, які проживали на території Донецької або Луганської областей: білоруські роботодавці, які залучають таких громадян для здійснення трудової діяльності, звільнені від сплати державного мита за видачу дозволів на залучення іноземної робочої сили і спеціальних дозволів на право заняття трудовою діяльністю; скорочено строки прийняття рішень при видачі спеціальних дозволів на право заняття трудовою діяльністю з 15 до 5 робочих днів. Загальнореспубліканський банк вакансій, що формує Міністерство праці та соціального захисту, містить інформацію про наявність вільних робочих місць, відомості про наявні в організаціях республіки вакансії з наданням житлового приміщення, відомості про організації, готові прийняти на роботу громадян України.

Кількість виданих роботодавцями Республіки Білорусь спеціальних дозволів на право заняття трудовою діяльністю громадянами України з кожним днем збільшується. Якщо за 6 місяців 2013 р. громадянам України було видано 844 спеціальних дозволи, то станом на 8 вересня 2014 р. – 10685 (у м. Мінську – 3246, Брестській області – 2222, Гомельській області – 1833, Мінській області – 1652, Гродненській області – 844, Могилевській області – 582, Вітебській області – 306).

Отже, з огляду на історичні чинники у Росії та Білорусі українські мігранти знаходяться у вигірному становищі порівняно з громадянами інших держав СНД, адже вони вільно володіють російською мовою. У цих приймаючих країнах досить оперативно вирішуються питання з працевлаштування українців, які володіють такими спеціальностями, як лікарі та медичний персонал, ремонтники, механіки, машиністи, електрозварники, токарі, теслі. Дуже затребувані українці в ролі домашнього персоналу. Враховуючи прогнозоване зростання безробіття в Україні, можна зробити висновок, що подальша міграція українців збереже свій вектор, який за принципом найменшого опору спрямовуватиметься у бік Росії та Білорусі.

Водночас є підстави припустити, що через певний час можуть активізуватися «реверсні» потоки мігрантів. Дослідження Міжнародної організації з міграції показують, що до початку кризи трудовими мігрантами до Росії ставали люди з професійно-технічною та повною середньою освітою (близько 59%). Сьогодні рекрутингові агентства фіксують певне зниження попиту на новоприбулих працівників з України саме через відсутність у багатьох з них професійних навичок. Зважаючи на те, що в Росії не планують займатися перепідготовкою переселенців, у таких громадян можуть виникати труднощі з працевлаштуванням, що може спонукати їх до повернення на батьківщину.

Виходячи з принципу, що інтенсивна трудова міграція розширює зону відповідальності держав виходу та прийому мігрантів щодо забезпечення їхнього добробуту, вкрай важливим для України завданням є удосконалення соціального захисту громадян, які здійснюють трудову діяльність за кордоном. Для цього між країнами укладаються двосторонні та багатосторонні угоди щодо соціального і пенсійного забезпечення працівників-мігрантів. За даними Міністерства соціальної політики України, на сьогодні укладено міжнародні договори (угоди) з 21 країною світу щодо регулювання питань пенсійного забезпечення трудових мігрантів [23].

Введення Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» нової страхової системи, яка синхронізується з нормами європейського законодавства в цій сфері, з одного боку, викликало необхідність переглянути вже діючі міжнародні угоди, а з іншого боку, відкрило можливості укладення міжнародних угод з іншими державами щодо здійснення пенсійного забезпечення сторонами за період сплати страхових внесків у кожній із держав-учасниць. Нині ведеться підготовча робота щодо укладання таких договорів з Угорщиною, Німеччиною, Румунією, Польщею, перегляду договорів з Іспанією та Естонією, а також Угоди про гарантії прав громадян – учасниць СНД в галузі пенсійного забезпечення від 13 березня 1992 р. Попри це, багато проблем залишаються невирішеними: угоди не покривають усіх видів соціального страхування; соціальні гарантії поширюються лише на легальних мігрантів, працевлаштованих у формальній економіці; існує багато стримуючих факторів розвитку практики мобільності пенсій (рис. 3).

Рис. 3. Основні підстави та стримуючі фактори розвитку практики мобільності пенсій

Складено автором за даними: *Мобільність пенсій в рамках Євразійського економічного союзу і СНГ.* – ЦИИ ЕАБР, 2014. – 102 с., з доповненнями.

На практиці охоплення соціальним захистом українських робітників-мігрантів залишається вкрай низьким. За даними останнього обстеження з питань трудової міграції, лише кожен четвертий мігрант мав за кордоном доступ до соціального страхування. Значною мірою це пояснюється тим, що письмову трудову угоду із закордонними роботодавцями уклали лише 38% мігрантів. Найбільше мігрантів працювали за контрактом у Чехії, Білорусі та Німеччині (відповідно, 58,1%, 56,9%, 52,9%). Найменше ж письмових угод укладається в Росії (28,9%) і Польщі (11,7%) [5]. Громадяни України, які працюють у Росії менше півроку, є найменш захищеними, адже страхові внески, які забезпечують відповідні права, нараховуються лише на тих мігрантів, з якими укладено контракт на термін понад 6 місяців. Внаслідок цього значна кількість українських працівників, які використовують можливість безвізового в'їзду в Росію та тримісячного легального перебування на її території, не охоплені соціальним страхуванням [24].

Очікуване зростання потоків міграції між Україною та ЄС, пов'язаної з мобільністю працівників, а також існуючий на сьогодні інтенсивний обмін робочою силою між Україною та країнами, що інтегруються в рамках Євразійського економічного союзу, насамперед, Росією та Білоруссю, вимагають врегулювання ситуації у сфері соціального захисту і пенсійного забезпечення українських трудових мігрантів – укладання та перегляду угод та договорів, які регулюють питання пенсійного забезпечення. Формування узгодженої соціальної політики щодо надбання та збереження пенсійних прав трудових мігрантів у системі соціального страхування є надзвичайно важливим як для самих трудових мігрантів, так і для сталого розвитку економік країн, залучених до процесів економічної інтеграції. У макроекономічному сенсі ефективний режим мобільності пенсій дозволить підвищити мобільність, гнучкість та ефективність використання праці як фактора виробництва [25].

Можливості ефективного використання праці трудових мігрантів, які набули нового професійного досвіду в неформальний спосіб і повернулися до України, стримує відсутність системи визнання освіти і узгодження рівнів кваліфікацій, здобутих за кордоном, у тому числі у неформальний спосіб. Відсутність підтвердження результатів неформального навчання є істотним фактором низької мобільності та вартості робочої сили на ринку праці. Як показує досвід європейських країн, визнання результатів неформального професійного навчання має позитивний соціальний ефект як для працівників, які підвищують свій статус та конкурентоспроможність на ринку праці, так і для роботодавців, підприємств, економічного розвитку країни в цілому. Для багатьох українських трудових мігрантів, які повертаються з-за кордону, підтвердження здобутої там кваліфікації є важливим для працевлаштування в Україні, адже на вітчизняному ринку праці понад 70% вакансій – це робітничі професії.

Закон України «Про зайнятість населення» запровадив новий механізм, спрямований на забезпечення соціального захисту та конкурентоспроможності населення України на ринку праці, – підтвердження результатів неформального професійного навчання за робітничими професіями. Постановою Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 340 затверджено Порядок підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями [26]. Наказом Міністерства соціальної політики України від 23.12.2013 № 886 затверджено Перелік професій, за якими будуть підтверджуватися результати неформального навчання [27]. Поки що розроблена законодавча база та проведена підготовча робота дозволяють розпочати підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб лише за трьома робітничими професіями: кухар, зварник, охоронник, що є вкрай недостатнім.

Важливо продовжити розпочату справу, адже підтвердження результатів неформального професійного навчання за робітничими професіями дозволить визнавати рівень робітничої кваліфікації людини незалежно від способу її отримання, розширити можливості працевлаш-

тування та скоротити терміни професійного навчання. У цьому зацікавлені працівники, які звернулися за підтвердженням своєї кваліфікації, здобутої шляхом неформального навчання; роботодавці, які звернулися з метою підтвердження професійної кваліфікації працівників, отриманої шляхом неформального навчання; підприємства, навчальні заклади, установи та організації, які здійснюють підтвердження робітничої кваліфікації осіб за результатами неформального професійного навчання на платній основі; держава з метою попередження та зменшення рівня безробіття на ринку праці, посилення соціального захисту населення.

Аналіз функціонування державних органів управління міграційними процесами в Україні свідчить про їхню певну невідповідність розвитку міграційної ситуації упродовж багатьох років. Останнім часом унаслідок тимчасової окупації Криму та ескалації конфлікту на Донбасі міграційні процеси розвиваються значно швидше, ніж реакція органів влади з контролю, регулювання, а тим більше – прогнозування. За цих обставин існує загроза подальшого посилення неконтрольованих міграційних процесів. Сьогодні державна міграційна політика України потребує модернізації щодо правового забезпечення і соціального захисту громадян, які є трудовими мігрантами внаслідок внутрішнього переселення, а також здійснюють трудову діяльність за кордоном. Нові обставини вимагають створення більш гнучкої й оперативної структури, яка базується на аналізі й прогнозуванні міграційної ситуації, а також міжнародному досвіді регулювання міграційних процесів, насамперед, пов'язаних з вимушеним переселенням населення.

Заходами щодо модернізації державної міграційної політики мають бути [28]:

- подальше реформування та забезпечення скоординованої діяльності органів виконавчої влади, на які покладено функцію реалізації державної політики у сфері міграцій населення;
- удосконалення національної системи обліку міграційних потоків і методологічної бази зі статистики міграцій, запровадження централізованої системи реєстрації внутрішньо переміщених осіб;
- сприяння добровільному переселенню ВПО у трудодефіцитні райони, малі міста, селища міського типу, а також у сільську місцевість;
- розробка комплексної програми професійної перепідготовки та працевлаштування ВПО, у тому числі розробка механізмів стимулювання роботодавців до працевлаштування ВПО; запровадження режиму сприяння розвитку малого бізнесу ВПО; залучення ВПО до громадських робіт;
- створення державної агенції з питань зовнішнього працевлаштування громадян України, сприяння працевлаштуванню українських громадян за кордоном у рамках міжнародних урядових угод;
- розвиток інституту ліцензування господарської діяльності із посередництва в працевлаштуванні громадян України за кордоном з метою розширення можливостей їх легального працевлаштування та соціального захисту;
- підвищення якості адміністративних послуг, що надаються трудовим мігрантам і співвітчизникам, які проживають за кордоном, проведення оцінки ефективності їх надання;
- підтримка та стимулювання здійснення мігрантами грошових переказів на цілі розвитку шляхом розробки ефективних механізмів залучення зароблених трудовими мігрантами коштів в економіку України;
- проведення наукових досліджень мобільності робочої сили практичної спрямованості; вивчення досвіду проведення інституційних реформ у сфері регулювання трудової міграції в найбільших країнах-донорах і приймаючих країнах та використання надбань цих країн згідно з власними національними інтересами;

- продовження переговорного процесу щодо угод про соціальне та пенсійне забезпечення, запровадження інституту мобільності (транспортабельності) пенсій в рамках інтеграції України до ЄС, співробітництва та формування узгодженої соціальної політики з іншими країнами;
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо заохочення українських трудових мігрантів до добровільної участі в загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванні в Україні;
- підтримка заходів щодо мінімізації втрати кваліфікованих працівників й інтелектуального потенціалу держави;
- розвиток маятникової моделі трудової міграції;
- розроблення програм реінтеграції українських трудових мігрантів після повернення в Україну, у тому числі сприяння у відкритті власної справи;
- розроблення дієвих стимулів до повернення на батьківщину молоді, яка здобула освіту за кордоном; пошук шляхів подолання тенденції збільшення незворотної освітньої міграції молоді за кордон;
- запровадження інституту управління кваліфікаційними аспектами мобільності робочої сили – визнання освіти і кваліфікацій, здобутих за кордоном, у тому числі в неформальний спосіб;
- протидія торгівлі людьми;
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо недопущення «соціального сирітства» – залишення напризволяще дітей і престарілих батьків трудових мігрантів;
- продовження роботи зі співвітчизниками за кордоном, створення умов довіри для подальшого співробітництва в економічній і соціально-культурній сфері, налагодження партнерських стосунків між асоціаціями мігрантів, діаспорами та органами місцевої влади регіонів походження мігрантів;
- надання потокам трудових іммігрантів обмеженого, але лише якісно необхідного для національного ринку праці характеру шляхом залучення іноземних працівників з необхідним рівнем освіти та кваліфікації за заздалегідь встановленими квотами та укладеними контрактами, обмеженими в часі.

Міграційні рухи – це індикатор реакції населення на зміни в соціально-економічному, політичному, культурному житті будь-якого суспільства. Останні події – анексія Криму та бойові дії на Сході країни – стали потужними міграційними стимулами, що витісняють тисячі українців за кордон у пошуках притулку, з метою тимчасового або постійного проживання в інших країнах. Головними умовами для запобігання зростанню незворотної міграції українців і повернення їх на батьківщину є встановлення миру, забезпечення соціальної справедливості, зміни у політиці доходів, передусім в оплаті праці, створення доброякісних робочих місць, а також викоринення корупції та розвиток громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Migration and Remittances [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Світового банку. – Режим доступу : <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20648762~pagePK:64257043~piPK:437376~theSitePK:4607,00.html>
2. Зовнішня трудова міграція населення України. – К. : Інформ.-аналіт. агентство, 2009. – С. 25–27.
3. Балакірева О.М. Масштаби трудової міграції українців: досвід кількісної оцінки / О.М. Балакірева, О.П. Шестаковський // Вісн. Харків. нац.ун-ту ім. В.Н. Каразіна. – 2012. – № 993. – С. 102–106.

4. Офіційний веб-сайт Євростату [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
5. Звіт щодо методології, організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні / Міжнародна організація праці. Група технічної підтримки з питань гідної праці та Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи. – Будапешт : МОП, 2013.
6. Середня заробітна плата за видами економічної діяльності за місяць у 2014 році [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. О начисленной средней заработной плате в октябре 2014 г. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Національного статистичного комітету Республіки Білорусь. – Режим доступу : <http://belstat.gov.by/>
8. Среднемесячная начисленная номинальная и реальная заработная плата работников организаций [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Росстату. – Режим доступу : http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/wages/
9. Трудовые мигранты из Украины в странах ЕС и их переводы на родину в посткризисный период : отчет об исследовании [Електронний ресурс] / Е. Малиновская // Офіційний веб-сайт проекту МІРПАЛ. – Январь. – 2013 г. – Режим доступу : http://mirpal.org/files/files/Malynovska's_report_rus_final_w%20cover.pdf
10. Грошові перекази [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=11905899
11. Migration and Remittances: Recent Developments and Outlook. Special Topic: Forced Migration. – The World Bank Group. – Migration and Development Brief. – October 6. – 2014.
12. Неопределенность перспектив экономического роста в странах с формирующейся экономикой Европы и Центральной Азии [Електронний ресурс] / Світовий банк. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org/ru/news/press-release/2014/10/08/cloudy-outlook-for-growth-in-emerging-europe-and-central-asia>
13. Оцінка впливу Угоди про асоціацію / ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України : наук. доп. / за ред. В.М. Гейця, Т.О. Осташко, Л.В. Шинкарук ; ДУ «Інститут екон. та прогноз. НАН України». – К., 2014. – 102 с.
14. Міжвідомчий координаційний штаб повідомляє [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій. – 19 груд. – 2014 р. – Режим доступу : <http://www.mns.gov.ua/news/34232.html>
15. Внутрішньо переміщені особи. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт УВКБ ООН. – Режим доступу: http://unhcr.org.ua/en/?option=com_content&view=article&layout=edit&id=1293
16. Попередній аналіз і оцінка потреб ВПО УВКБ ООН липень 2014 р. [Електронний ресурс] / Регіональне представництво УВКБ ООН в Білорусі, Молдові та Україні. – Режим доступу: <http://unhcr.org.ua/attachments/article/1232/IDPUKR.pdf>
17. UNHCR Asylum Trends, First half 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unhcr.org/5423f9699.html>
18. Ромодановский К. Мы подумаем над присвоением украинским беженцам особого статуса [Електронний ресурс] / К. Ромодановский. – Режим доступу : http://www.fms.gov.ru/press/publications/news_detail.php?ID=95234

19. «Дом и хата» (інтерв'ю К.О. Ромодановського «Російській газеті») [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fms.gov.ru/press/publications/news_detail.php?ID=108260
20. Офіційний сайт ФМС РФ: <http://www.fms.gov.ru/documentation/862/details/99248/>
21. Министр М. Топилин: В России трудоустроено более 109 тысяч граждан, вынужденно покинувших Украину [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.rosmintrud.ru/employment/employment/402>
22. Офіційний сайт МВС Республіки Білорусь: <http://mvd.gov.by/main.aspx?guid=208573>
23. Пенсії громадянам, які проживають за межами України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=140686&cat_id=140374
24. Малиновська О. Соціальний захист мігрантів: міжнародні стандарти, зарубіжний досвід та українські реалії / О. Малиновська // Світове українство як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті «...землякам моїм в Україні і не в Україні...»: зб. матеріалів четвертої Міжнар. наук.-практ. конф. (у рамках IV Міжнародного конгресу світового українства). – Л. : Вид-во Львівської політехніки, 2013. – С. 517–524.
25. Мобильность пенсий в рамках Евразийского экономического союза и СНГ. – ЦИИ ЕАБР, 2014. – 102 с.
26. Запровадження в Україні підтвердження результатів неформального професійного навчання за робітничими професіями [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=165739&cat_id=157317
27. Про затвердження Переліку робітничих професій, за якими здійснюється підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями : наказ Міністерства соціальної політики України від 23.12.2013 № 886 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0005-14>
28. Жовнір С. Українська трудова еміграція в контексті сучасної кризи глобального ринку праці / С. Жовнір // Світове українство як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті «...землякам моїм в Україні і не в Україні...»: зб. матеріалів четвертої Міжнар. наук.-практ. конф. (у рамках IV Міжнародного конгресу світового українства). – Л.: Вид-во Львівської політехніки, 2013. – С. 491–496.

References

1. Migration and Remittances. Official web-page of the World Bank, available at: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20648762~pagePK:64257043~piPK:437376~theSitePK:4607,00.html>
2. *Zovnishnya trudova migratsiya naseleennya Ukrainy* [External labor migration of the Ukrainian population]. Kyiv, Informtsiino-analitychne agentstvo, 2009, pp. 25–27 [in Ukrainian]
3. Balakireva O.M., Shestakovs'kyi O.P. *Masshtaby trudovoi migratsii ukrainsiv: dosvid kil'kisnoi otsinky* [The scale of labor migration of Ukrainians: qualitative evaluation] *Visn. Kharkiv. nats. un-tu im. V.N. Karazina*, 2012, No. 993, pp. 102–106 [in Ukrainian]
4. *Ofitsiyni veb-sait Evrostatu* [Official web-page of the Eurostat], available at: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
5. *Zvit shchodo metodologii, organizatsii provedennya ta rezul'tativ modul'nogo vybirkovogo obstezhennya z pytan' trudovoi migratsii v Ukraini. Mizhnarodna organizatsiya pratsi. Grupa tekhnichnoi pidtrymky z pytan' gidnoi pratsi ta Byuro MOP dlya krain Tsentral'noi ta Skhidnoi Evropy* [Report on methodology, organization, conduct and results of modular sample survey on labor migration in

- Ukraine. The international labor organization. The technical support group on decent work and ILO Bureau for Central and Eastern Europe]. Budapest, МОР, 2013 [in Ukrainian]
6. *Serednya zarobitna plata za vydamy ekonomichnoi diyal'nosti za misyats'u 2014 rotsi. Ofitsiyni veb-sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy* [Average wages by types of economic activity per month in 2014. The official web site of the State statistics service of Ukraine], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian]
 7. *O nachislennoi srednei zarobotnoi plate v oktyabre 2014 g. Ofitsiyni veb-sait Natsional'nogo statystychnogo komitetu Respubliki Bilorus'* [On gross average wage in October of 2014, the Official web site of the National statistical Committee of the Republic of Belarus], available at: <http://belstat.gov.by/> [in Russian]
 8. *Srednemesyachnaya nachislenaya nominal'naya i real'naya zarobotnaya plata rabotnikov organizatsii. Ofitsiyni veb-sait Rosstatu* [Average monthly nominal and real wages of organizations' employees. Official website of Russtat], available at: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/wages/ [in Russian]
 9. Malinovskaya E. *Trudovye migranty iz Ukrainy v stranakh ES i ikh perevody na rodinu v postkrisisnyi period: otchet ob issledovanii*. [Labour migrants from Ukraine in the EU and their money transfers into the country in the post-crisis period: a study report] Ofitsiyni veb-sait proektu MIRPAL, January, 2013, available at: http://mirpal.org/files/files/Malynovska's_report_rus_final_w%20cover.pdf [in Russian]
 10. *Groshovi perekazy. Ofitsiyni veb-sait Natsional'nogo banku Ukrainy* [Money transfers. The official web site of the National Bank of Ukraine], available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=11905899 [in Ukrainian]
 11. Migration and Remittances: Recent Developments and Outlook. Special Topic: Forced Migration. The World Bank Group. Migration and Development Brief, October 6, 2014.
 12. *Neopredelennost' perspektiv ekonomicheskogo rosta v stranakh s formiruyushchey ekonomiko Evropy i Tsentral'noi Azii. Svitovyi bank* [The uncertainty of the prospects for economic growth in the emerging economies of Europe and Central Asia. World Bank], available at: <http://www.worldbank.org/ru/news/press-release/2014/10/08/cloudy-outlook-for-growth-in-emerging-europe-and-central-asia> [in Russian]
 13. *Otsinka vplyvu Ugody pro asotsiatsiyu. ZVT mizh Ukrainoyu ta ES na ekonomiku Ukrainy: nauk. dop.* [Assessment of the Association Agreement impact of free trade area between Ukraine and the EU on the Ukrainian economy: scientific report]; za red. V.M. Geitsya, T.O. Ostashko, L.V. Shinkaruk. Institute for Economics and Forecasting, Ukrainian National Academy of Sciences. Kyiv, 2014, 102 p. [in Ukrainian]
 14. *Mizhvidomchyi koordynatsiyni shtab povidomyae. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii* [Interagency coordinating headquarters informs. Official website of the State service of Ukraine for emergency situations]. 19 December, 2014, available at: <http://www.mns.gov.ua/news/34232.html> [in Ukrainian]
 15. *Vnutrishn'o peremishcheni osoby. Ofitsiyni sait UVKB OON* [Internally displaced persons. Official website of the UNHCR], available at: http://unhcr.org.ua/en/?option=com_content&view=article&layout=edit&id=1293 [in Ukrainian]
 16. *Poperednii analiz i otsinka potreb VPO UVKB OON lypen' 2014 r. Regional'ne predstavnytstvo UVKB OON v Bilorusi, Moldovy ta Ukrainy* [Preliminary analysis and assessment of needs for VPO UNHCR in July, 2014. Regional UNHCR office in Belarus, Moldova and Ukraine], available at: <http://unhcr.org.ua/attachments/article/1232/IDPUKR.pdf>
 17. UNHCR Asylum Trends, First half 2014, available at: <http://www.unhcr.org/5423f9699.html>

18. Romodanovskiy K. *My podumaem nad prisvoeniem ukrainskim bezhentsam osobogo statusa* [We should consider the assignment of special status to Ukrainian refugees], available at: http://www.fms.gov.ru/press/publications/news_detail.php?ID=95234
19. «*Dom i khata*» (interv'yū K. O. Romodanovskogo «*Rossiiskoi gazete*») [«House and khata» (interview with K.O. Romodanovskiy to «Russian Newspaper»), available at: http://www.fms.gov.ru/press/publications/news_detail.php?ID=108260 [in Russian]
20. *Ofitsiyni sait FMS RF* [Official web-site FMS RF], available at: <http://www.fms.gov.ru/documentation/862/details/99248/>
21. *Ministr M. Topilin: V Rossii trudoustroeno bolee 109 tysyach grazhdan, vynuuzhdenno pokinuvshikh Ukrainu* [Minister M Topilin: In Russia, we found employment for more than 109 thousand citizens, who were forced to leave Ukraine], available at: <http://www.rosmintrud.ru/employment/employment/402> [in Russian]
22. *Ofitsiyni sait MVS Respubliki Bilorus'* [MIF of Republic Bilorus official web site], available at: <http://mvd.gov.by/main.aspx?guid=208573>
23. *Pensii gromadyanam, yaki prozhyvayut' za mezhamy Ukrainy. Ofitsiyni sait Ministerstva sotsial'noi polityky Ukrainy* [Retirement plans for citizens living outside Ukraine. Official website of the Ministry of social policy of Ukraine], available at: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=140686&cat_id=140374
24. Malinovs'ka O. *Sotsial'nyi zakhyst migrantiv: mizhnarodni standarty, zarubizhnyi dosvid ta ukrains'ki realii. Svitove ukrainstvo yak chynnyk utverdzhennya derzhavy Ukraina u mizhnarodnii spil'noti «... zemlyakam moim v Ukraini i ne v Ukraini...»: zb. materialiv chetvertoi Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (u ramkakh IV Mizhnarodnogo kongresu svitovogo ukrainstva)* [Social protection of migrants: international standards, international experience and Ukrainian realities. The Ukrainians worldwide as a factor of strengthening the Ukrainian state in the international community «... to my countrymen in and out of Ukraine...»: collec. of the fourth international scient.-practical conf. (in the framework of the IV International Congress of Ukrainians worldwide)]. L'viv, Vyd-vo L'vivs'koi politekhniki, 2013, pp. 517–524 [in Ukrainian]
25. *Mobil'nost' pensii v ramkakh Evrazijskogo ekonomicheskogo soyuza i SNG* [The portability of pensions within the framework of the Eurasian economic Union and the CIS]. TsII EABR, 2014, 102 p. [in Russian]
26. *Zaprovadzhennya v Ukraini pidtverdzhennya rezul'tativ neformal'nogo profesiinogo navchannya za robitnychymy profesiyamy. Ofitsiyni sait Ministerstva sotsial'noi polityky Ukrainy* [Introduction in Ukraine of results confirmation of the informal vocational training in trades. Official website of the Ministry of social policy of Ukraine], available at: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=165739&cat_id=157317 [in Ukrainian]
27. *Pro zatverdzhennya Pereliku robitnychykh profesii, za yakymy zdiisnyuet'sya pidtverdzhennya rezul'tativneformal'nogo profesiinogo navchannya osib za robitnychymy profesiyamy: nakaz Ministerstva sotsial'noi polityky Ukrainy vid 23.12.2013 № 886* [On approval of the List of professions, which confirms the results of informal vocational training of persons in trades: the order of the Ministry of social policy of Ukraine dated 23.12.2013 No. 886], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0005-14> [in Ukrainian]
28. Zhovnir S. *Ukrains'ka trudova emigratsiya v konteksti suchasnoi kryzy global'nogo rynku pratsi. Svitove ukrainstvo yak chynnyk utverdzhennya derzhavy Ukraina u mizhnarodnii spil'noti «... zemlyakam moim v Ukraini i ne v Ukraini...»: zb. materialiv chetvertoi Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (u ramkakh IV Mizhnarodnogo kongresu svitovogo ukrainstva)* [Ukrainian labor migration in the context of the current crisis in the global labour market. The Ukrainians worldwide as a factor of strengthening the Ukrainian state in the international community «... to my countrymen in and out of Ukraine...»: collec. of the fourth international scient.-practical conf. (in the framework of the

IV International Congress of Ukrainians worldwide)]. L'viv, Vyd-vo L'vivs'koi politekhniky, 2013, pp. 491–496 [in Ukrainian]

Отримано 15.12.14

Жовнир С.М., канд. геогр. наук, старший научный сотрудник отдела социально-экономических проблем труда ГУ «Институт экономики и прогнозирования НАН Украины» (Киев)

УКРАИНСКАЯ ТРУДОВАЯ МИГРАЦИЯ: РЕАЛИИ, ПЕРСПЕКТИВЫ, ВЕКТОРЫ МОДЕРНИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ И УПРАВЛЕНИЯ ЕЮ

Осуществлен анализ процессов трудовой миграции в современных сложных для Украины условиях, раскрыты перспективы и векторы развития внешней трудовой миграции украинцев на фоне глобальных тенденций в сфере занятости, представлены меры по модернизации государственного управления трудовой миграцией.

Ключевые слова: трудовая миграция, мобильность рабочей силы, частные денежные переводы, занятость, безработица, внутренне перемещенные лица, предоставление убежища, государственная миграционная политика.

Zhovnir S.M., PhD (Geography) senior research fellow, department of social economic labor problems, Institute for Economics and Forecasting, Ukrainian National Academy of Sciences (Kyiv)

UKRAINIAN LABOR MIGRATION: REALITIES, PROSPECTS, VECTORS FOR THE MODERNIZATION OF THE STATE POLICY AIMING AT ITS MANAGEMENT

Author analyses processes of labor migration under current difficult circumstances in Ukraine; reveals prospects and directions of the external labor migration of Ukrainians based on the global employment trends; presents modernization measures of the state administration of labor migration.

Keywords: labor migration, labor force mobility, frequent money transfers, employment, unemployment, internally displaced persons, sheltering, state migration policy.